

Aproximació a la TV3-TVV per satèl·lit

Des del cel, en català

Diversos estudis als quals EL TEMPS ha tingut accés directe estan investigant la possibilitat que la TVV i la TV3, amb el Canal 33, puguem emetre per via satèl·lit. Un projecte ambiciós que dotaria al català d'un àmbit realment europeu.

El començament de les emissions de TV3, la Televisió de Catalunya, el setembre de 1983, des del seu centre de Sant Just significà la integració del català dins el mitjà de comunicació que més repercussió ha tingut en tota la història. El català donava aleshores una passa de gegant en la recerca de la seua normalitat. Quan ja han passat gairebé set anys des d'aquell moment, el desenvolupament de la televisió en català es troba ara en un moment d'expansió; a més de l'ampliació horària de la TV3, un altre canal en català, el 33 i un mig en català, Canal 9, han començat fa poc la seua trajectòria.

Malgrat que la situació és ara molt millor que fa set anys, el panorama de la comunicació televisiva en català s'enfronta encara a greus problemes. El primer, la situació minoritària respecte a la televisió en castellà, amb una diferència que ha augmentat amb la recent incorporació de dos canals privats i que encara s'ampliarà més quan arribe el tercer, Canal Plus. El segon, les traves legals que impedeixen que els canals en català arriben als receptors de tots els Països Catalans. Tant la TV3, amb el Canal 33, com Canal 9 són ara per ara *tercers canals* i com a tals tenen el seu àmbit restringit al de la Comunitat Autònoma des de la qual són emesos.

El 1986, tres anys després que començara a emetre la televisió catalana, les ones de TV3 arribaven al País Valencià. Era el resultat de la iniciativa impulsada per Acció Cultural del País Valencià per tal de permetre que els valencians pogueren tenir a l'abast una televisió en la seua llengua. Durant els primers anys tot anà bé i la iniciativa va ser acollida amb una àmplia benvinguda per la societat valenciana, sense distincions entre ideologies. La gent, i això era constatable pel nombre d'antenes

que es prepararen per a poder veure el nou canal, volia veure la TV3 i les institucions més properes, els ajuntaments, participaren decididament mitjançant la instal·lació de més de cent reemissors municipals que possibilitaven que arribara el senyal de la televisió de Catalunya als llocs que la xarxa potenciada per Acció Cultural i l'entitat Amics de TV3 no podia cobrir plenament.

Va ser l'arribada de la TVV, la Televisió Valenciana, en l'octubre de l'any passat, la que va provocar el primer conflicte entre els dos canals. Per una decisió del Ministeri de Transports i Comunicacions, encapçalat per José Barrionuevo, les freqüències de què disposava en un principi la nova televisió, van ser substituïdes per les que utilitzava Acció Cultural per a retransmetre el senyal de la TV3 a tot el País Valencià. Canal 9 començava la seua trajectòria eliminant la TV3 i assegurant-se una audiència que ja tenia preparat el receptor. Allò que, comercialment, podria interpretar-se com una maniobra per a eliminar la competència, va tenir com a conseqüència que el panorama de la comunicació en català al País Valencià sofrira un fort colp i que, a més, es creara un clima de discòrdia entre el públic, motivat per la campanya potenciada des dels governs central i autònom que acusava la TV3 d'impedir als valencians veure la Televisió Valenciana.

Començaren aleshores una sèrie d'atacs judicials contra la iniciativa d'Acció Cultural. Els reemissors que cobrien les zones de Castelló i València foren precintats per la Guàrdia Civil i Acció Cultural va decidir tancar el d'Alacant, no obstant això i després que els seus dirigents s'hagueren entrevistats amb Barrionuevo, també va ser clausurat. Durant algun temps la recepció de la TV3 al País Valencià resultà impossible; però, sense trencar els precintes, Ac-

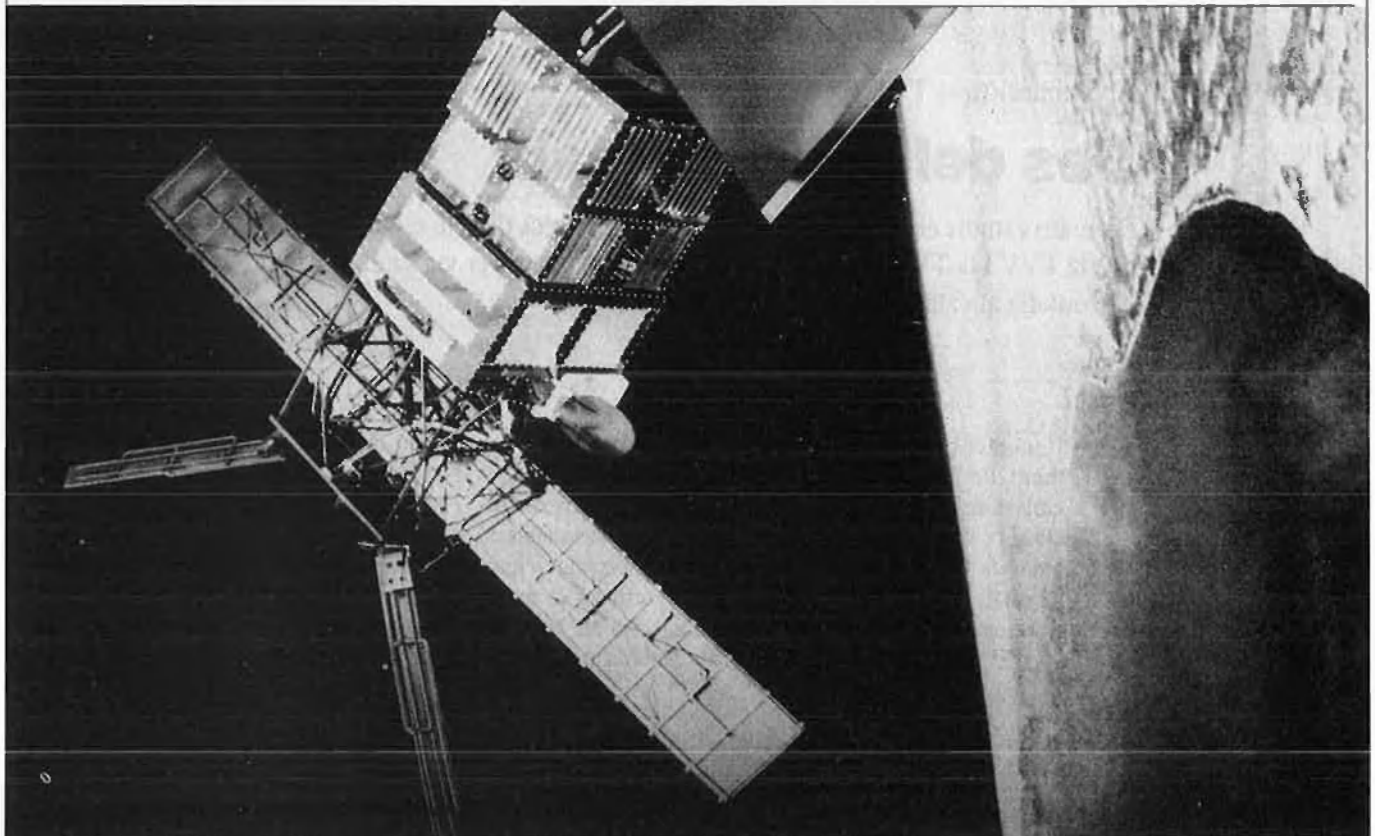
ció Cultural va posar de nou en marxa els repetidors i la TV3 té ara el mateix abast que abans, sense que la seua freqüència interferesca amb cap altra televisió. Mentrestant, la TVV començava a estendre's més enllà de les fronteres de la *Comunitat Valenciana* i arribava al sud de Catalunya. Gràcies a un parell de repetidors: l'un finançat per l'entitat amics de TVV al mont de la Musara i l'altre, de l'organisme Retevisión, llogat per Canal 9 en terres catalanes per a poder arribar al nord de Castelló; començava a fer-se realitat la idea de la reciprocitat de les emissions.

A les Illes, malgrat l'incendi que va provocar Jaume Martorell i que li ha costat vuit anys de presó com ja anunciarem en el passat número d'EL TEMPS, l'Entitat Voltor continua reemetent el senyal de la TV3, però no hi arriba encara la TVV.

Actualment, Acció Cultural continua amb la campanya TVV-TV3, encarada clarament a la reciprocitat de les televisions i compta de moment amb el suport de més de 500 ajuntaments d'arreu de l'estat espanyol, com també de nombrosos parlamentaris d'un ample espectre polític, excepte el PSOE, i s'està a l'espera de l'audiència, ja prevista, de Jean Dondelinger, president de la Comissió d'informació, cultura i joventut del Parlament Europeu.

Si considerem la Televisió Valenciana com una televisió en català (malgrat que els últims percentatges mostren una preocupant estabilitat del percentatge d'ús del català en el 50% de la programació), feta per a defensar la llengua dels valencians tal com diu el seu estatut, seria la recepció de la TV3, amb el Canal 33, i la TVV en tot l'àmbit dels Països Catalans, l'única manera d'afrontar a la presència majoritària de l'espanyol a les nostres televisions i de crear, a l'ensem, un veritable espai comunicatiu català.

Les dificultats que fins ara s'han trobat

per a fer realitat aquesta idea són moltes. A més dels entrebancs que el govern central ha posat, cal consignar que segons els acords legals internacionals només hi ha la possibilitat d'ocupar set canals en cadascuna de les comunitats dels Països Catalans. Si sumem, veurem que a Catalunya queden ocupades per la TV1, la TV2, la TV3, el Canal 33 i les tres emissores privades, mentre que al País Valencià la situació és semblant ja que el lloc de la TV3 l'ocupa el Canal 9 i el del Canal 33 queda pendent de la decisió dels directius de TVV d'ampliar les emissions a un segon canal. La limitació legal no implica, com demostra la iniciativa ciutadana en fer possible la reciprocitat de TV3 i TVV, impossibilitat tècnica.

DES DELS ESTELS

La primera iniciativa de crear una televisió per satèl·lit a l'estat espanyol va ser la del fracassat Canal 10, que dirigia l'inefable ex-director de Televisió Espanyola, José María Calviño. Com se sap, els directores de la iniciativa hagueren de mudar-se a Londres per a poder emetre perquè des de l'estat espanyol els era impossible. La idea d'emetre per satèl·lit té com a primer objectiu evitar la xarxa terrestre que es necessitaria per a fer una televisió conven-

cional. Tal com es veu en el gràfic 1, és necessària una àmplia xarxa de reemissors de microones que permeta fer arribar als televidents el senyal que s'emet des de l'estudi. Aquesta xarxa, llevat dels escassos reemissors privats com el que els amics de TVV tenen a la Musara, al sud de Catalunya, o els que Acció Cultural i Voltor han instal·lat per tal que la TV3 arribe al País Valencià i a les Illes, pertany majoritàriament a l'ens públic Retevisión. Per tal d'utilitzar-la, totes les televisions li han de llogar les instal·lacions, tal com fa la Televisió Valenciana, amb la dependència que això significa. TV3, però, ha decidit no entrar a formar part de l'ens i per això té ara una xarxa pròpia. Cal dir, abans de tot, que únicament Retevisión té competències per a emetre via satèl·lit i que els tercers canals ho tenen explícitament prohibit.

Els satèl·lits utilitzats per a les telecomunicacions se situen en una òrbita geostacionària a 36.000 quilòmetres sobre l'equador. El feix o feixos de senyals que emet (en realitat el que fan és retornar les ones a la terra, tal com es veu al gràfic 2) qualsevol satèl·lit pot abastar un ampli conjunt de països, amb un radi de milers de quilòmetres, amb unes possibilitats de cobertura territorial molt superiors a les ofertes pels repetidors terrestres.

Els satèl·lits de comunicacions tenen ja una història de més de 25 anys. El 12 de juliol de 1962 es va llançar el Telstar 1, que s'encarregaria de fer la primera comunicació transatlàntica de televisió. Tres anys més tard va entrar en funcionament el primer satèl·lit de comunicacions comercial, l'Intelsat 1, que la NASA va posar en òrbita sobre l'Atlàntic. L'*Early Bird*, com també era conegut, tenia capacitat per a portar 240 comunicacions per telèfon i, a més, un canal per a la televisió. La Unió Soviètica llançava uns dies més tard el Molnya 1, que era utilitzat per al servei interior de telefonia i telegrafia.

Des d'aquelles primeres passes de la cursa espacial les coses han canviat molt; els satèl·lits s'han perfeccionat i han anat incorporant millores com la difusió directa (és a dir, que ja no cal una estació especial en la terra que torne a enviar el senyal sinó que aquest pot arribar directament a les nostres cases a través de les antenes parabòliques), el so estereofònic, l'alta definició i els canals multilingües. Fa unes setmanes, l'Ariane 4 va posar en òrbita l'Intelsat VI, el satèl·lit civil de comunicacions

més gran llançat fins ara, amb capacitat per a 120.000 comunicacions telefòniques i diversos canals de televisió.

¿Quines són les possibilitats reals que TV3 i TVV tindrien d'utilitzar un satèl·lit per a enviar les seues emissions?

En principi caldria llogar un circuit de telefònica, que seria l'encarregada de fer arribar el senyal fins al satèl·lit, però també es pot recórrer a la Societat Europea de Satèl·lits, SES, que disposa d'estacions d'operacions pròpies. Són els consorcis, privats i públics, que exploten els satèl·lits els que lloguen els repetidors a les televisions. El preu del lloguer del repetidor o *transponedor* varia segons el temps d'utilització i del tipus de satèl·lit, però mai baixa de 282 milions a l'any. De tota manera, aquestes despeses poden rebaixar-se sensiblement si el repetidor es comparteix, tant entre TVV i TV3 com amb altres televisions o empreses que utilitzen el satèl·lit amb finalitats industrials. La tendència dels preus en el mercat és, a més, a la baixa, a mesura que es va ampliant l'oferta, tal com indicava el director de TV3, aleshores Enric Canals, en les jornades "Nosaltres (i) els valencians" organitzades per la fundació ACTA: "S'està donant dins la tecnologia un fenomen curiós, que és que cada vegada aquests preus estan baixant. El preu per ocupar una banda de transponedor de satèl·lit cada vegada és més barat, tot i que ens movem en xifres de centenars de milions de pessetes per any, per l'ocupació d'un transponedor d'aquests". Cal tenir en compte que el lloguer dels satèl·lits es comporta com qualsevol altre producte de mercat i que per tant, hi ha descomptes per franges horàries, temps d'utilització, etc.

La SES, que està formada principalment per bancs centreuropeus, va posar en òrbita a mitjans de desembre de l'any passat l'Astra 1A, primer satèl·lit comercial europeu. Es tracta d'un satèl·lit de difusió directa de mitjana potència amb una cobertura territorial que abraça tot Europa Occidental, i dins la qual els Països Catalans queden en una situació molt favorable per a la recepció.

Dotze dels setze repetidors són ja utilitzats per diverses cadenes de televisió europees, quatre pel grup *Sky Television* de Rupert Murdoch, un del grans de les comunicacions i propietari del mític diari anglès *The Times*.

En cas que la decisió de TV3-TVV d'utilitzar el satèl·lit arribara quan tots els ca-

nals de l'Astra 1A ja estigueren ocupats, quedaria la possibilitat d'utilitzar-ne un dels setze que portarà l'Astra 1B que la SES llançarà a finals d'aquest mateix any.

LA TELEVISIÓ SENSE FRONTERES

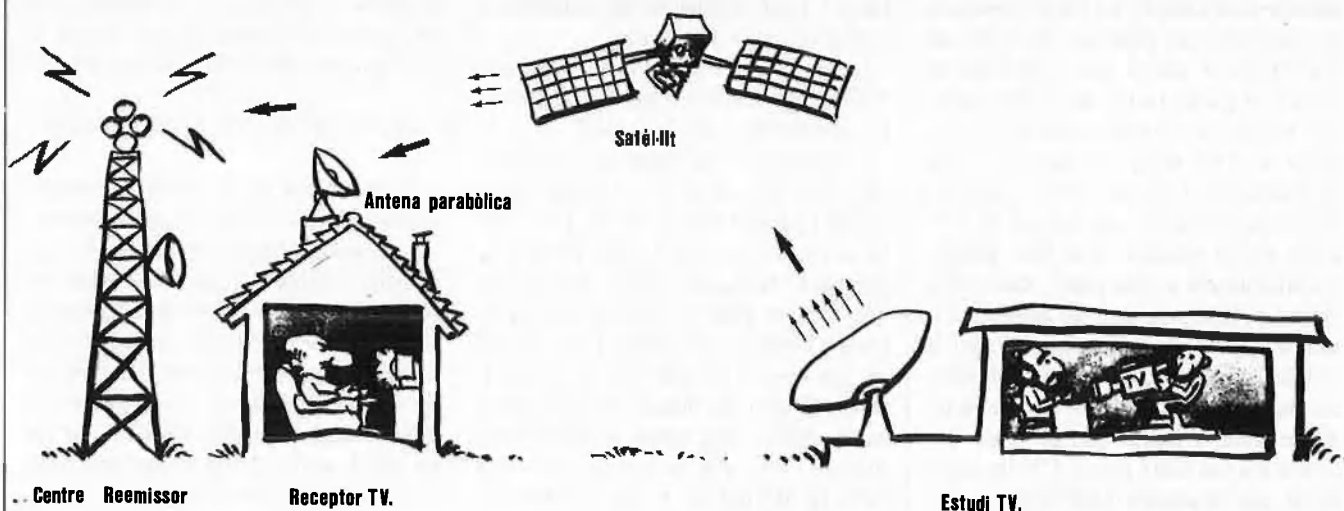
L'arribada de les televisions privades i les possibilitats de rebre els canals internacionals que emeten per satèl·lit han fet que el públic europeu en general i català en particular demostre un interès cada vegada més gran per tenir nous canals a l'abast. Diaris i revistes comencen a incloure en les seues programacions els programes de la MTV anglesa o el Sky Channel, que cada vegada arriben a més usuaris amb antena parabòlica. Es tracta de donar a la televisió un paper fonamental en la creació d'un nou espai econòmic, polític i cultural: Europa. Ara més que mai comença a cobrar forma el lema de la "lliure circulació d'idees".

A Europa es poden sintonitzar 12 dels 60 satèl·lits de comunicació que es troben actualment en òrbita, amb una oferta de més de 50 canals de televisió. D'aquestes televisions, la meitat emeten en anglès, deu en alemany, vuit en francès i la resta en altres idiomes com l'italià, el castellà i l'holandès.

Es dona la circumstància que alguns països amb un nombre prou escàs d'habitants disposen de diversos canals de televisió per satèl·lit, com és el cas de Noruega, amb poc més de quatre habitants o Suècia, amb uns vuit milions i mig, que compten amb quatre canals.

A més de l'experiment de Canal 10, el Pla Tècnic Nacional de la Televisió privada preveu que els tres nous canals de televisió, "podran utilitzar provisionalment sistemes de distribució per satèl·lit mentre s'instal·la la xarxa terrestre de radioenllaços". Malgrat que Retevisión, l'organisme que coordina les televisions privades, la TVE i la majoria de les autonòmiques com Canal 9, ha fet una *pre-reserva* en el satèl·lit Eutelsat 1 per tal que les privades puguin utilitzar-lo, els seus responsables s'han entrevistat recentment amb directius de la Societat Europea de Satèl·lits per tal d'estudiar la possibilitat d'ocupar els canals que encara queden lliures a l'Astra 1A. L'oferta conjunta de les televisions privades amb les emissions de la TV3, Canal 33 i Canal 9 faria evidentment més atractiva per al públic l'oferta. No és el mateix comprar una antena parabòlica

TV. Satèl·lit

Les produccions de TVV de TV3, podrien estar a l'abast d'Europa en un futur no massa llunyà.

amb sis canals a l'abast que únicament amb tres.

LA RECEPCIÓ

Fins fa molt poc l'antena parabòlica era estranya en les nostres teulades, únicament hotels, escoles d'idiomes o certes comunitats de les zones més privilegiades en disposaven, però el panorama està canviant ràpidament. El nombre de les antenes instal·lades als Països Catalans es duplica any rere any i, seguint les lleis de mercat, el seu preu va baixant. A l'estat espanyol n'hi havia l'any passat unes 10.000 i enguany es calcula que el nombre arriba ja a les 20.000.

El preu de les antenes individuals oscil·la ara entre les 60.000 i les 330.000 pessetes. Algunes d'aquestes antenes parabòliques

són orientables, de manera que es poden captar diversos satèl·lits. Les antenes més petites (d'uns 60 centímetres de diàmetre) es poden aconseguir actualment per les 60.000 pessetes i les de 80 centímetres per unes 70.000. Però molt més econòmic resulta la instal·lació d'una antena col·lectiva, que pot costar entre les 430.000 pessetes i el milió, segons els canals que es vulguen sintonitzar.

Una vegada instal·lada l'antena parabòlica cal legalitzar-la, amb un impost que sol situar-se entre el 8 i el 10 per cent del cost total del projecte; val a dir, tanmateix, que únicament l'1 per cent de les que hi ha instal·lades a l'estat espanyol compleix aquest requeriment.

LA RECERCA D'UN PÚBLIC

La pregunta que pot sorgir després de contemplar tot el panorama que acabem de mostrar és si realment paga la pena tot aquest esforç, econòmic i polític, en el que significa allunyar-se de la tutela de l'estat.

Les primeres conclusions dels estudis als quals fèiem referència a l'inici de l'article, manifesten que l'opció d'emetre la TV3 i la TVV per satèl·lit és factible però que cal realitzar un ampli projecte de les despeses econòmiques. Per a Josep Gifreu, professor de teoria de la comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. "ens hem de començar a mentalitzar que l'ús de satèl·lits esdevé cada vegada més normal en la difusió i recepció de programes de televisió. Si la llengua i la cultura catalanes aspiren a una certa normalització, no podem deixar de pensar a obtenir un o més canals de televisió per

Amadeu Fabregat i Jaume Ferrús.

satèl.lit. Aquesta és una de les tasques comunes a totes les àrees del català, que els polítics i governants d'un o altre signe haurien d'impulsar de forma —diguem-ne— mancomunada."

L'extensió d'una televisió catalana per Europa tindria repercussions tant a l'interior dels Països Catalans com a l'exterior. Per al públic català seria una manera única de refermar els llaços que amb les zones més allunyades del domini lingüístic es troben ara en una situació molt inestable. L'Alguer, per exemple, i la Catalunya Nord quedarien en una situació òptima per a rebre el senyal emès per algun dels satèl.lits que solen operar per a Europa Occidental.

D'altra banda, cal valorar el públic català que resideix a Europa. Segons fonts de diferents departaments d'emigració i d'ajuda als residents en l'exterior consultades per EL TEMPS, es pot calcular que hi ha al voltant de mig milió de catalans fora dels Països Catalans, tant a l'estat espanyol com a la resta d'Europa. El pes dels emigrants ja ha servit per incitar la Televisió Espanyola a llançar via satèl.lit una programació internacional que recull programes de les dues cadenes que es poden visionar a l'estat espanyol i altres de diferents. Fonts de l'oficina d'ajuda als residents en l'exterior de la Generalitat valenciana confirmaren que "seria possible arri-

bar a un acord amb les televisions autonòmiques per tal d'utilitzar el mateix satèl.lit i oferir una programació més variada als nostres emigrants".

Després del 93, amb l'obertura de fronteres els intercanvis entre els diferents pobles d'Europa seran molts més i el nombre de catalans que es desplaçarà a l'exterior sofrirà un augment considerable. La presència del català a Europa, en les televisions de tot Europa, reforçaria les iniciatives preses per tal que el Parlament europeu reconega la plena oficialitat de la nostra llengua.

Es tracta aleshores d'explotar una doble vessant: la de reforçar els lligams entre tots els catalans i la de potenciar en el nou panorama europeu aquesta unitat. Dins aquesta segona perspectiva, cobraria una gran importància la promoció cultural que serviria com a eina fonamental per a donar suport a l'esforç que diverses universitats realitzen per dotar el català d'un estatus acadèmic. Sense anar més lluny, només a l'actual República Federal d'Alemanya hi ha 27 universitats que ensenyen català.

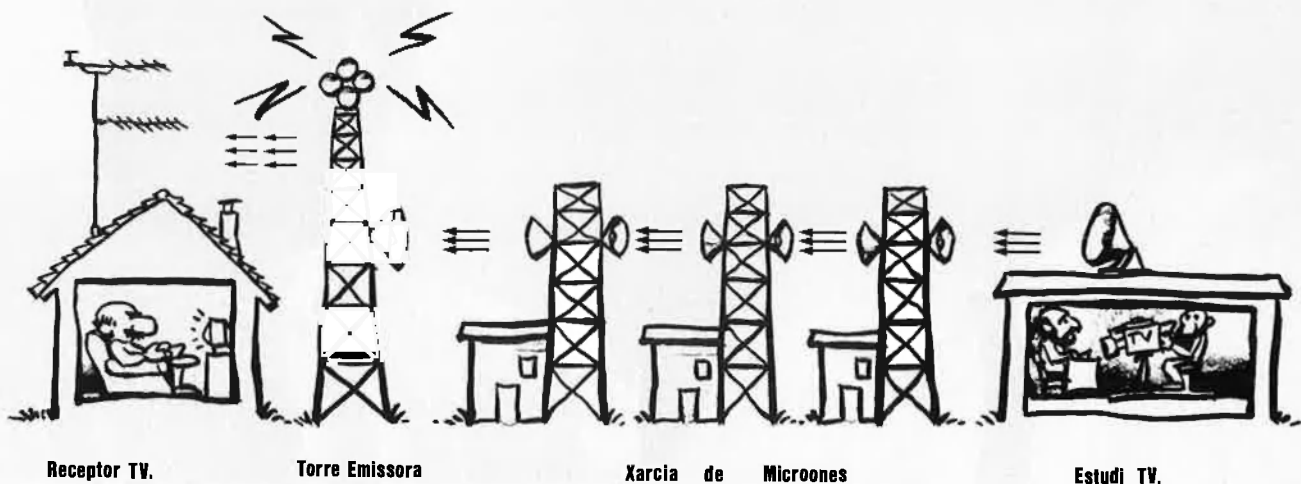
Però no cal dir que l'esforç és considerable i que únicament una ferma voluntat política pot fer-ho possible. Voluntat política i una bona campanya de promoció; tal com diu Josep Gifreu, "una altra cosa és quina audiència podria assolir un canal català per satèl.lit. Caldria estudiar-ne bé la

programació més adient i la promoció més eficaç. Però és evident que caldria induir i motivar l'usuari potencial dels diversos països catalans perquè entenguessin i acceptessin que tenir televisió en català per satèl.lit és un peatge que val la pena pagar. Un peatge més dels molts que implica el sosteniment de la nostra llengua i cultura". La cautela sembla un element necessari malgrat que la idea d'una televisió en català via satèl.lit sol ser agradable a tots quan l'escolten. Per a Vicent Salvador, del departament de Català de la Universitat de València i autor de diversos estudis sobre televisió, "la idea em sembla positiva i he sentit parlar-ne però no tinc massa coneixement de l'assumpte per a opinar. Crec que s'ha de realitzar un estudi molt acurat de les possibilitats tècniques i econòmiques de la iniciativa".

EL MUR LEGAL

Com ja hem dit, la llei de tercers canals evita la possibilitat d'allò que és tècnicament i econòmicament possible. Fonts consultades per EL TEMPS han confirmat que TV3, que és totalment independent de Retevisión, ja ha estudiat la possibilitat d'emetre per satèl.lit des de l'estat francès; de manera que s'escaparia així a la legislació espanyola, tal com va fer en el seu dia Canal 10.

TV. Convencional

Els avanços que ha experimentat la tècnica en el camp de la transmissió televisiva ha fet que els límits contemplats per la Llei de tercers canals queden absolutament desfasats. A hores d'ara la limitació territorial a la *Comunitat Autònoma* corresponent resulta gairebé ridícula. Cal constatar que, a més de l'expansió de la TV3 al País Valencià i les Illes i la TVV a Catalunya, Euskal Telebista es pot sintonitzar a Navarra i la Televisió Galega arriba més enllà de les fronteres estrictes de Galícia.

Per a Lluís de Carreres, autor del llibre *La ràdio i la televisió a Catalunya avui*, aquesta normativa pretén limitar els tercers canals per por a perdre el control cultural de les televisions perifèriques. Hem d'assenyalar també que les televisions privades no tenen cap classe de limitació. Seria, a més, massa senzill restringir els motius de la *fronterització* a la *dominació cultural* perquè no hem d'oblidar que una oferta cada vegada més àmplia de televisions totals (és a dir, que no tenen cap limitació respecte a la resta i que lluiten en un pla d'igualtat dins un mateix espai comunicatiu) provoca una autèntica lluita per la publicitat.

Les normes espanyoles estan, d'altra banda, totalment fora de la legislació comunitària ja que difícilment podrien entrar dins el concepte de la directiva de "televi-

sió europea sense fronteres" que la Comunitat Econòmica Europea ha aprovat recentment. La lluita per dotar el català d'un canal de televisió per satèl·lit podria tenir, doncs, un flanc legal on la normativa europea seria una bona aliada. Per a Lluís de Carreres, les limitacions legalistes de l'actual normativa espanyola i la manca de voluntat política per descentralitzar la informació fan que "l'única possibilitat que hi hagi una televisió de Països Catalans és la televisió per satèl·lit".

¿Quina és la voluntat que demostren els implicats? Tant els representats de la TV3, com de la TVV i Retevisión són prou cauts a l'hora de referir-se a aquest tema. Després de nombrosos intents per tal de parlar amb Javier Nadal, responsable màxim de Retevisión, que resultaren infructuosos, Julio de Benito, també vinculat a la direcció de l'ens, va manifestar a EL TEMPS que "no és la d'emetre per satèl·lit la filosofia que se li suposa a un tercer canal".

Tampoc els responsables de TV3 han pogut ser localitzats, però EL TEMPS té constància, com ja hem citat abans, de diversos estudis per tal de fer real la iniciativa; l'estat de la qüestió, tanmateix, no s'ha donat a conèixer a l'opinió pública. Respecte a la TVV, el seu director, Amadeu Fabregat, que va protestar iradament contra Acció Cultural des de la premsa

quan la TV3 i la TVV coincidien en les freqüències adjudicades pel ministeri al País Valencià, va manifestar a EL TEMPS que seguint la seua tònica general no volia fer cap manifestació al respecte del tema TV3-TVV.

Malgrat el silenci, la perspectiva de la televisió per satèl·lit és cada volta una possibilitat més real. L'evolució del mercat i dels avanços tecnològics fan pensar que la recepció serà aviat ben senzilla i que en absolut es tractarà d'una excepció.

L'estat espanyol prepara el projecte HIS-PASAT, un satèl·lit destinat a telefonia, a televisió, se suposa que serà utilitzat pels canals privats quan estiga en funcionament, i a aplicacions militars. La data prevista per a l'entrada en funcionament és el 1992.

El repte és, doncs, comú a tot Europa, cal recollir el testimoni per avançar un poc més de cara a la creació d'un espai de comunicació en català ple i sense complexos. Si les *batalles* per a una circulació de la cultura s'han anat guanyant a poc a poc, la informació en general i la televisió en particular constitueixen ara un front molt més important i definitiu. La supervivència del català, tema tan debatut darrerament, necessita més que mai el suport que la tecnologia li pot donar perquè no avançar constitueix en realitat una passa enrere.

Jaume Servera